

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр-кт Берестейський, 10, м. Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Львівська обласна організація
профспілки працівників освіти і науки
України
profspilkaosvity@litech.net

Про звернення Львівської
обласної організації профспілки
працівників освіти і науки

На звернення Львівської обласної організації профспілки працівників освіти і науки від 04.04.2024 № 82 відносно проекту Закону України № 10399 «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам» (далі – законопроект № 10399), зокрема застереження щодо ліквідації державного замовлення, невідповідності ст.53 Конституції України щодо права на безкоштовну освіту, збільшення вартості навчання та нівелювання державної підтримки спеціальностей дефіцитних на ринку спеціальностей в межах компетенції зазначаємо наступне.

Метою законопроекту № 10399 є реформування системи фінансування здобуття вищої освіти на основі диверсифікації способів фінансового забезпечення навчання здобувачів, підвищення ефективності використання державних коштів в частині фінансування державного замовлення, адресності державної цільової підтримки, вдосконалення механізму формування та розподілу державного замовлення. На відміну від зазначеної у зверненні «ліквідації державного замовлення» законопроект № 10399 передбачає розширений перелік способів фінансування здобуття вищої освіти за рахунок коштів загального фонду державного бюджету (оплата послуг з навчання здобувачів вищої освіти за державним замовленням, надання державних грантів на оплату послуг з навчання для здобуття вищої освіти, надання пільгових довгострокових кредитів на навчання для здобуття вищої освіти). Передбачається, що запровадження нової моделі співфінансування зменшить частку здобувачів, які будуть навчатися на умовах державного замовлення на користь суттєвого розширення двох інших категорій та видів державної підтримки – державних грантів та пільгового кредитування (до 40%). Необхідність підвищення ефективності системи державного замовлення,

МОН № 1/6681-24 від 17.04.2024

Підписав: Винницький Михайло Іван

Сертифікат: 3FAA9288358EC003040000075A036004991B900

Дійсний: з 25.05.2023 0:00:00 по 24.05.2025 23:59:59

зокрема в аспекті необхідності задоволення попиту на затребувані спеціальності для відновлення країни (передбачається, що до таких спеціальностей із збереженням обсягів передусім буде віднесено такі, що мають особливу підтримку держави), стали підставою для зміни підходів до працевлаштування здобувачів та випускників, які навчаються на умовах державного замовлення, встановлення для них певних зобов'язань та можливостей щодо їх першого робочого місця. Натомість, отримувачі державних грантів, які співфінансують навчання за власний кошт, здобувають освіту з максимальними можливостями реалізації як індивідуальної освітньої траєкторії, так і свого майбутнього працевлаштування. Зауважимо, що на початок 2022-2023 н.р. на умовах державного замовлення навчалися 418,3 тис. здобувачів, що складало 39,7% контингенту, за кошти фізичних та юридичних осіб – 635,5 тис. осіб або 60,3%.

Забезпечення доступу до повністю безкоштовного навчання для здобувачів забезпечується на основі покриття державним замовленням всіх спеціальностей.

Також зазначаємо, що актуальність запроваджених змін у фінансуванні вищої освіти визначається, зокрема, і загрозою суттєвого зниження платоспроможності населення – падіння реальних доходів населення за 2022 рік склало 15,8%, а зростання безробіття – 25,8%, що свідчить про прогнозовану тенденцію до зниження спроможності громадян оплачувати здобуття освіти за рахунок власних коштів. Відповідно будуть втрачати свої доходи і заклади вищої освіти, які за рахунок цього джерела не тільки забезпечують освітній процес, але і формують потенціал для розвитку закладів, в тому числі для модернізації та повоєнного відновлення їх матеріально-технічної бази. Запровадження грантів розширить доступ до фінансів здобувачам освіти та, відповідно, їх спроможність оплачувати якісну освіту за адекватною вартістю. Це дозволить закладам вищої освіти збільшити обсяги власних коштів, забезпечивши тим самим потенціал фінансування їх розвитку.

Слід зазначити, що станом на 16 квітня 2024 року здійснюється доопрацювання законопроекту № 10399 до другого читання у Верховній Раді, яким передбачається зберегти законодавчу норму Закону України «Про вищу освіту» (стаття 72) в редакції щодо встановленого відсотку обсягу державного замовлення та кількості здобувачів грантів від випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які здобули повну загальну середню освіту в рік вступу (для першого рівня вищої освіти).

Звертаємо увагу, що підтвердженням «недієвості» штучного збільшення державного замовлення за певними спеціальностями свідчать факти його не виконання, що стало однією з причин необхідності зміни системи державного замовлення та надання доручення Прем'єр-міністром України Шмигалем Д. А. за результатами наради від 11 липня 2023 року та прийняття протокольного рішення наради від 10 липня 2023 року, проведеної під головуванням Прем'єр-міністра України Шмигала Д. А. щодо нових підходів та принципів формування державного замовлення на підготовку фахівців та робітничих кадрів, в тому

числі щодо зміни строків його формування, а також Рішення Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за результатами засідання від 07 вересня 2023 року щодо розробки механізму реформування системи бюджетного фінансування здобуття вищої освіти.

Розширення можливостей щодо вибору бажаної спеціальності (освітньої програми), забезпеченого наданням доступу до фінансування, а не місця навчання, на яке виділено кошти з бюджету для безоплатного здобуття вищої освіти як ключового критерія прийняття рішення, сприяє підвищенню мотивації щодо досягнення успіхів у навчанні та професійної самореалізації випускником у майбутньому.

Щодо виплати академічної стипендії здобувачам, слід зазначити, що відповідно до чинного законодавства, її отримують не більше 40 - 45% найбільш успішних здобувачів, які навчаються за державним замовленням. Законопроект №10399 не змінює цю норму, але додатково передбачає виплату спеціальної підвищеної стипендії тим здобувачам, з якими буде підписано договір про їх працевлаштування після завершення навчання.

Щодо частковості покриття грантом суми оплати за навчання, то відповідно до законопроекту № 10399 непокрита частина може фінансуватися здобувачем за рахунок пільгового кредитування.

З приводу визначеного законопроектом № 10399 механізму пільгового довгострокового кредитування для оплати навчання зазначимо, що воно здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на умовах платності, строкості та повернення як і будь-яке інше бюджетне кредитування. Інструментом забезпечення повернення коштів в бюджет на період навчання є порука як найбільш доступний та поширений у застосуванні вид забезпечення кредитів на навчання у світовій практиці (на відміну від застави майна). При цьому передбачено, що вимога щодо забезпечення пільгового довгострокового кредиту у вигляді поруки не застосовується для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа, осіб, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишилися без батьків (батьки яких померли/оголошені померлими, загинули або пропали безвісти).

Передбачається, що кредит буде надаватися на період до 15 років зі сплатою 3% річних.

Щодо призначення соціальних стипендій здобувачам фахової передвищої, вищої освіти законопроектом № 10399 не передбачено звуження категорій їх отримувачів ані за змістом, ані за обсягом. На відміну від академічної стипендії соціальна стипендія призначається з метою забезпечення фінансової підтримки здійснення поточних потреб соціально незахищених категорій. Слід зазначити, що під час обговорення законопроекту № 10399 до другого читання попередньо підтримано численні пропозиції народних депутатів України про вилучення новел щодо встановлення залежності виплати соціальної стипендії від фінансово-майнового стану.

Прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо фінансування здобуття вищої освіти та надання державної цільової підтримки її здобувачам» сприятиме зростанню фінансових ресурсів у сфері вищої освіти, зокрема в частині спеціального фонду закладів вищої освіти, спроможності оплачувати здобуття вищої освіти особами завдяки механізму співфінансування з одночасним підвищенням відповідальності з боку здобувачів щодо результатів свого навчання, їх працевлаштування після отримання освітнього ступеня. Зміна підходів до формування та розподілу державного замовлення підвищить результативність державної політики щодо досягнення пріоритетних цілей та завдань. Завдяки новій моделі фінансування держава підвищить адресність використання державних коштів в частині фінансування державного замовлення, підтримки пільгових категорій здобувачів, збільшить гнучкість в частині державних грантів та ефективність використання бюджетних коштів завдяки їх зворотності.

Станом на 16.04.2024 відбувається обговорення законопроекту № 10399 до другого читання.

Заступник Міністра

Михайло ВИННИЦЬКИЙ

Людмила Іваненко

481 32 18